

בדרכו של שמואל הנביא-אז והיום

לע"נ מור הרב אלישע וישליצקי זצ"ל

1. שמואל א' ז' טו-יז

טו וַיִּשְׁפֹּט שְׁמוּאֵל אֶת-יִשְׂרָאֵל, כָּל יְמֵי חַיָּיו. טז וְהָלַךְ, מִדִּי שָׁנָה בְּשָׁנָה, וְסָבַב בֵּית-אֵל, וְהִגְלָל וְהִמְצִיף; וְשָׁפַט, אֶת-יִשְׂרָאֵל--אֶת כָּל-הַמְּקוֹמוֹת, הָאֵלֶּה. יז וַתִּשְׁבְּתוּ הַרְמָתָה כִּי-שָׁם בֵּיתוֹ, וְשָׁם שָׁפַט אֶת-יִשְׂרָאֵל; וַיְבֹן-שָׁם מִזְבֵּחַ, לַיהוָה.

2. עין אי"ה שבת ב' ה' נו'

המעלה העליונה של מנהיג האומה, הוא שיהיה מרגיש בעצמו שהוא כ"כ נתון לטובת המונהגים על ידו, עד שהוא מרגיש את ערכם ומצבם ואת טוב הסדרים שהם צריכים להם, לא כפי אותה ההשקפה המצטיירת לו בנפשו, כ"א כאילו ירד למצבם בבירור, וכאילו הוא עומד עמם על מצב אחד ומקום אחד. זאת התכונה העדינה, כשהיא מתגברת בשופט צדיק, תמשיכיהו להיות הוא יורד אל העם, נוסע ומסבב למקומות מושבותיהם, וממילא ג"כ מנמיך את רוחו למצבם פנימה הרחוק מאד מערכו, ועי"ז יעלה אותם וינטלם, וישפט אותם משפט צדק והדרכת אמונה. שופט קדוש עליון כזה תזריכיהו עז עצמתו הפנימית, ובלא שום שמירת משטר היצוני בדייקנות והטלת אימה של סדרים נימוסיים, יתקיים דבר משפטו וסדר פעולותיו. אמנם כמה גדול ונשא, כמה קדוש ונשגב, כמה רוח אלהים צריך האדם שיהיה עליו, עד שיוכל לדעת ולהנהיג את הרחוקים ממצבו ע"פ אמתת מצבם הם. זאת היא המעלה שנתברך בה שמואל הנביא, ע"כ היתה רוחו ג"כ מנשאהו לסבב את מקומות ישראל ועריהם הם, לרדת הוא אליהם ומשם להגביהם למעלה, ולא להשפיע עליהם ממרום מצבו.

3. גמרא ברכות ל"א, ב'

ונתתה לאמתך זרע אנשים. מאי זרע אנשים? אמר רב גברא בגוברין, ושמואל אמר זרע שמושה שני אנשים ומאן אינון שאול ודוד, ורבי יוחנן אמר זרע ששקול כשני אנשים ומאן אינון משה ואהרן שנאמר משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו, ורבנן אמרי זרע אנשים זרע שמובלע בין אנשים.

4. עין אי"ה ברכות א', ה', ל'-ל"ג

ל. א"ר גברא בגוברין.

כל מגמתה של הצדקת היה שיצא ממנה בן שיושיע את ישראל וינהלם בדרך החיים להקימם לעם ד' מיד ולדורות. והנה מנהיגים פרטיים אפשר שיהי' לכל אחד כשרון מיוחד ברוחניות או בגשמיות. אבל כאשר ראתה שהדור צריך למנהיג כללי, וזה לא יתכן כ"א שיהי' איש שיתקבצו בו כשרונות רבים שלפי הנהגתם אצל אנשים מפוזרים, ואז יוכל לעמוד בפרץ הדור להנהיג לבדו את הכלל. וזהו גברא בגוברין, שהרבה אנשים מצויינים ימצאו בו כ"א הצטיינות מיוחדת, באופן שיצלה להנהגת הכלל בריבוי פרטי השלימות הנדרשים.

לא. ושמואל אמר, זרע שימשח שני אנשים, ומאן נינהו שאל דוד.

להנהגת האומה, צריך דאגה מיוחדת למצב ההווה וגם למצב הלאומי הנצחי לדורות. והנה בהתקבץ ב' הדאגות במרכז אחד, לפי הטבע מתחלשת כל אחת ע"י השפעת חברתה. אבל הצד השלם הוא שיהי' כל אחד חזק בהשפעתו כאילו אין לו דבר חוץ מענינו, ואז יהי' מצב ההווה איתן ומצב הנצחי ג"כ יהי' מושרש באופן נעלה. וזהו שבקשה שתכלול כשרונו של שמואל, שישפיע מרוחו בשלימות על מצב ההווה באופן שלם כאילו דבר אין לו עם הלאומיות הנצחית, וזהו נודע ממשחת שאול שהיתה מלכותו אינה נמשכת ולא התיחסה כ"א אל מצב ההווה של ישראל. אמנם מלכות דוד היא נצחית, דוד מלך ישראל חי וקיים, ימצא בו ג"כ זה הכח בשלימות גמורה. וזהו ממש זרע אנשים, כלול בהדרו מכל צדדי שלימות ההנהגה הראויה להעמיד האומה לדורות.

לב. ורבי יוחנן אמר זרע ששקול כשני אנשים, ומאן נינהו משה ואהרן.

כבר ביארו חכמים ז"ל בסנהדרין שהי' משרע"ה אומר יקוב הדין את ההור ואהרן הי' רודף שלום. הכונה, כי תוה"ק היא מכינה את הסיבות לקיום השלום בישראל ע"כ ת"ח מרבים שלום בעולמנו. וכן דרכה של תורה בכל דרכיה, להזמין הסיבות הראויות אל התכלית היוצא, כדברי הרמב"ם במו"נ בשלישי, שכך היא מדת החכמה האלהית להכין הסיבות והשלימות באה על ידן, אך עכ"ז נמצא שצריך התעסקות ג"כ בהוצאת התכלית מן הסיבות שהכינה תורה. והנה משרע"ה שהיה מיוחד לתורה, היתה מדרגתו בעיקרה לחזק הסבות שמביאות את התכלית ומקן התכלית באה. ואהרן הי' עסוק להביא את התכלית עצמה ע"כ הי' רודף שלום שהוא התכלית והחותם של כל הטוב והאויש הכללי והפרטי. אמנם הי' מוכרח להיות חלוק הדבר בראשית ההנהגה, אבל אחר שכבר נתנה תורה, בקשה שיהי' כולל שמואל ב' המדרגות יחד, להתעסק בשלימות הסבות של שלימות האומה ולהיות ג"כ עסוק בהוצאת התכלית מהם, כמדת משה ואהרן יחד.

לג. ורבנן אמרי זרע שמובלע בין אנשים.

להשפיע על הדור מוכרח שיהיה קרוב במעלתו אל הדור באופן שיהי' ראוי להשפעה. ע"כ ויתרה החסידה על שלימות עצמו ובקשה שיהי' מובלע בין אנשי הדור, היינו באופן שיהי' ראוי שיקבלו הנהגה ממנו. ע"כ פירש רב דימי שיהיו תכונותיו הגופניות ממוצעות שלא יהי' נוטה לאיזה צד. כי בזה האופן תהי' פעולתו פעולה שלימה על העם ותכנס בהם באופן טבעי שהוא דבר המתקיים לעד. כי אם יהי' בכללו נעלה מכל דורו באופן מופלג עד שלא יאתה כלל שיקבלו הנהגה ממנו לא תבא טובת הכלל מזה גם אם יהי' נוטה לאיזה קצה אפשר שיפעל על אנשים מיוחדים קרובים לתכונותיו, ע"כ יהי' ממוצע שיפעול על הכלל כולו.